“Eiropas Amatniecības organizācijas un biedrības “Latviešu tautas mākslas savienība” sadarbība un labās prakses piemēri”

Rīgas Centrālajā bibiotēkā
25.11.2023.

Biedrība „Latviešu tautas mākslas savienība” (turpmāk tekstā – LTMS) ir dibināta 2002. gadā ar mērķi - saglabāt un attīstīt latviešu tautas lietišķo mākslu.

Paldies visiem tautas daiļamata meistariem, **māksliniekiem un amata meistariem** no Rīgas un Latvijas novadiem, kuru darbu (darinājumu) un amata demonstrējumu fotogrāfijas ir izmantotas prezentācijas vizuālā noformējuma izveidē.

Many thanks to all masters, artists and craftsmen from Riga and Latvia whose photographs of works (creations) and amateur demonstrations have been used to create the visual design of the presentation.

Latviešu tautas māksla
tradicionālā amatniecība

Tautas lietišķā māksla ir daļa no Latvijas kultūras mantojuma, kuras veidošanās vēsture papildina tradicionālās amatniecības un dizaina vēsturi. Amatniecības, kā īpašas vērtību radīšanas formas, attīstības kāpumi un kritumi Latvijā ir cieši saistīti ar sociālu, politisku, ekonomisku notikumu kopumu valstī. Atjaunotā Latvijas republika atnesa pārmaiņas visās valsts nozarēs, tai skaitā arī kultūrā. Mainījās uzskati, uzstādījumi un procesu virzība, kas diemžēl ir atklājusi vairākas nopietnas problēmas - valstī trūkst mūsdienīgas kultūras mārketinga un menedžmenta politikas tautas mākslā, kas ir nozīmīgs nozares saglabāšanas un attīstības virziens. Bez šīs politikas roku darba izstrādājumi nevar spēkoties ar rūpnieciskajiem izstrādājumiem vai ekonomisko spiedienu un zaudē tirgū. Ir svarīgi izprast ekonomisko situāciju un neļaut komercijai gūt pārsvaru pār kultūras vai mākslas darba saturu un neatkarību.

Latviešu tautas māksla
tradicionālā amatniecība

Turpinot kultūrvēsturiskas tradīcijas, daudzi meistari, piemēram, podnieki, audēji, tautastērpu darinātāji, kalēji, arī citu amatu meistari savos darbos arī mūsu dienās parāda sava dzimtā novada tradīcijas un savdabību. Tieši lokālās tradīcijas ir tā garantija, kas stimulē amata prasmju pārmantošanas dzīvotspēju, to attīstību, kā arī nodrošina tautas mākslas, kā latviskās kultūras un nacionālās savdabības saglabāšanos nākotnē.

Visam, kas notiek valstī nav attīstības, ja nav sabiedrības līdzdalības. Biedrība „Latviešu tautas mākslas savienība" (www.tautasmaksla.lv) ir dibināta ar mērķi veicināt nozares attīstību, skaidrojot nemateriālā kultūras mantojuma, tai skaitā dažādu amata prasmju saglabāšanas, pilnveidošanas un pārmantojamības nozīmi. Ja aiziet meistars, mēs zaudējam vislielāko nemateriālā mantojuma daļu – viņa zināšanas.

Nozīmīgākie projekti un starptautiskā darbība

Pēc Igaunijas tautas mākslas savienības priekšsēdētājas Liivi Soova uzaicinājuma aizsākās aktīva sadarbība ar igauņu tautas mākslas meistariem un līdzīgām tautas mākslas organizācijām Eiropā.
2008. gadā Rīgā, Dziesmu un deju svētku laikā, LTMS organizēja latviešu tautas lietišķās mākslas izstādi „ES vidū" un Starptautisku konferenci par tautas mākslas jautājumiem. Tika uzaicināti arī pārstāvji no Eiropas tautas mākslas un amatu federācijas (turmpāk tekstā - EFACF) dalībvalstīm. Konferences delegāti no Somijas, Igaunijas, Zviedrijas, Slovākijas, Dānijas, Francijas apmeklēja latviešu Dziesmu un deju svētku pasākumus, kā arī iepazinās ar tautas mākslas situāciju Latvijā.

Izstādē «ES VIDŪ» piedalās 105 Tautas lietišķās mākslas studijas un pulciņi, kopā izstādīti 2942 darbi

Izstādē «ES VIDŪ» piedalās 105 Tautas lietišķās mākslas studijas un pulciņi, kopā izstādīti 2942 darbi

2009. gada LTMS piedalījās Starptautiskajā mežģīņu festivālā Kiškunhalašā, Ungārijā.

2009.gadā Bratislavā, Slovākijā LTMS piedalījās EFACF rīkotajā konferencē, lai iepazīstinātu konferences dalībniekus ar tautas mākslas situāciju Latvijā un pieteiktu biedrības „Latviešu tautas mākslas savienība" iestāšanos Federācijā. **Konferencē notika balsojums par Latvijas kā dalībvalsts uzņemšanu Federācijas sastāvā.**

LTMS devās pieredzes apmaiņā pie tautas mākslas meistariem Lietuvā.

Kā arī tika rīkota konference "Tautas māksla – situācija, problēmas, risinājumi". (VKKF finansiāls atbalsts)

Rīgas svētku ietvaros LTMS organizēja Rīgas domes Kultūras pārvaldes atbalstīto projektu „Rīgas logi”.

Ar daļēju Latvijas VKKF finansiālu atbalstu, valdes priekšsēdētāja D.Prīberga kopā ar Rīgas Tehniskās universitātes zinātniekiem pārstāvēja Latviju 5.Starptautiskajā konferencē "Tekstila maģiskā pasaule" Horvātijā. D.Prīberga piedalījās konferencē ar zinātnisku publikāciju un referātu "Ažūro tekstiliju (mežģīņu) sitematizācija un klasifikācija Latvijas teritorijā".

Rīgas svētku ietvaros

Sadarbībā ar RD IKSD tika organizēta konference „Tautas lietišķā māksla Rīgā”

LTMS organizēja lietišķās mākslas izstrādājumu izstādi un amatniecības prasmju demonstrējumus „Rīga 810”svētku ietvaros

Un pārstāvēja Latviju 25. tautas mākslas festivālā Budapeštā, Ungārijā.

Tradīcijas ir tā garantija, kas stimulē amata prasmju pārmantošanas dzīvotspēju un attīstību

LTMS pārstāvēja Latviju Starptautiskajā konferencē "Ornaments - atslēga uz pasauli" Tallinā, Igaunijā ar G.Prībergas zinātnisko referātu "Ornaments kā identitāte". Šīs konferences ietvaros notika tikšanās ar EFACF. Tika sniegts LTMS ziņojums par aktualitātēm tautas mākslā Latvijā.

Francijas pārstāve Catherine Virassamy un Latviešu tautas mākslas savienības starptautisko sakaru koordinatore Gita Prīberga

LTMS ar 9 meistaru 13 darbiem piedalījās Starptautiskā mākslas un amatniecības izstādē Eiropa 2012 (ART@CRAFT 2012 EUROPE) Gradecas pilsētā, Slovēnijā. Gradecas Mladinski Kultūras centrā notika Starptautiska konference, kura bija viens no lielākajiem kultūras pasākumiem Slovēnijā projekta „Maribora - Eiropas kultūras galvaspilsēta (ECC Maribor 2012)" ietvaros. Konferencē tika nolasīts referāts „Tautas lietišķā māksla un tradicionālā amatniecība Latvijā". (Dalību projektā finansiāli atbalsta VKKF). Izstāde turpinājās Klagenfurtes pilsētā, Austrijā.

Izstādes atklāšana. Latvijas tautas mākslas savienības pārstāvji un Latvijas vēstnieks Slovēnijā Bahtijors Hasans (attēlā pa labi)

LTMS 10 gadu jubilejas gadā - Sv.Pētera baznīcā notika Latviešu tautas mākslas savienības 10 darba gadu jubilejas izstāde MĀKSLA & AMATNIECĪBA Starptautiskā folkloras festivāla BALTICA-2012. Latvija programmas ietvaros. Tajā piedalījās tikai organizācijas biedri. Izstādi apmeklēja vairāk kā 5 000 skatītāji. (Projektu finansiāli atbalsta RD IKSD Kultūras pārvalde)

2012. gada 6. - 8. jūlijā – notika Starptautiskā folkloras festivāla BALTICA 2012 Meistaru Gadatirgus Vērmanes dārzā. (Projektu finansiāli atbalsta VKKF).

LTMS piedalās Eiropas tautas mākslas amatniecības federācijas /EFACF Ģenerālās asamblejas konferencē Stokholmā, Zviedrijā *(Swedish Handicraft Association – darbojas vairāk kā 100 gadus, vairāk kā 17 000 biedru, 22 reģionālie ofisi un 8 veikali)* un sniedz ziņojumu par padarīto Latviešu tautas mākslas savienībā pēdējo trīs gadu laikā. Tiek iezīmēta starptautiskas konferences par mākslas amatniecības attīstības jautājumiem organizēšana Latvijā. Pēc gada Somijā *(Taito grupa 16 amatnieku asociācijas, vairāk kā 100 vietās Somijā, vairāk kā 29 000 mācību stundas gadā, 21 veikals, sadarbība ar 2220 uzņēmējiem)*, konferences noteiktā vieta – Latvija tika apstiprināta kā EFACF ģenerālās asamblejas rīkotājvalsts.

Starptautisko jautājumu koordinatore G.Prīberga tiek izvirzīta darbam projektā INNOCRAFTS Eiropas Savienības Struktūrfondu 3.mērķa "Eiropas teritoriālā sadarbība" starpreģionu sadarbības programmas "INTERREG IVC 2007.-2013.gadam" ietvaros. Ar RD IKSD uzaicinājumu LTMS piedalījās apvienotajos starpreģionu semināros un studiju vizītēs visa projekta laikā līdz 2014. gada beigām. Pasākuma mērķa - galvenā ideja ir atklāt vērtības, kas veido identitāti, dažādu Eiropas mākslas, amatniecības, kultūras pilsētu un UNESCO Pasaules Kultūras mantojuma kontekstā, kā arī stiprinātu uzņēmējdarbības politiku mākslas un amatniecības jomā ar mērķi veicināt uzņēmējdarbību un uzņēmumu radīšanu mākslas un amatniecības nozarē. (Dalībvalstis - Itālija, Francija, Spānija, Bulgārija, Rumānija, Somija, Latvija, Lietuva, Īrija, Slovākija un Ungārija.)

European Union
European Regional Development Fund

INTERREG IVC
INNOVATION & ENVIRONMENT
REGIONS OF EUROPE SHARING SOLUTIONS

INNOCRAFTS

Izstrādāts LTMS pētījums – «Internacionalizācija, profesionālie tīkli un informācijas apmaiņa Amatniecības un mākslas sektorā - Latviešu tautas lietišķā māksla.»
http://tautasmaksla.lv/lv/starptautisk%C4%81-darb%C4%ABba/p%C4%93t%C4%ABjums

INTERREG IVC projekta ietvaros „Reģionālā sadarbība amatniecības attīstībai" ņemta dalība apaļā galda diskusijās Latvijā un tās reģionos.
https://culturelablv.files.wordpress.com/2012/10/kulturas-nvo-rokasgramata1.pdf

2013.gadā Rīgas Mākslas telpā XXV Vispārējo latviešu Dziesmu un XV Deju svētku ietvaros notika tautas lietišķās mākslas izstāde «Dziesma top citādi» (vairāk kā 100 TLMS un vairāk kā 2000 darbi) un Vērmanes dārzā, Rīgā notika Lietišķās mākslas priekšmetu vai izstrādājumu un amata prasmju demonstrētāju gadatirgus.

INNOCRAFTS projekta ietvaros notika Starpreģionālajā mācību sanāksmē Rīgā. Šajā projektā piedalījās 16 dalībvalstis un pārstāvji no tām apmeklēja Rīgu, kas cieši saistīti ar mākslu un amatniecību un tās attīstību, tā bija lieliska iespēja parādīt Rīgas meistaru darbus, veicināt diskusijas un dibināt kontaktus tālākajai sadarbībai (starptautiskie tirgi, gadatirgi, izstādes).
Kā arī notika EFACF (Eiropas Folk Art and Craft Federation) ģenerālā asamblejas sanāksme. LTMS tika ievēlēta vēlēšanu komisijas sastāvā.

Laikā no 2014. gada 11. novembra līdz 2015.gada 1.februārim Rīgā, sv. Pēterbaznīcā notika starptautiska izstāde „Neparastās mežģīnes. Ažūrs mākslā un amatniecībā". Izstāde tika organizēta kā Rīga 2014 - Eiropas kultūras galvaspilsētas pasākums un tajā piedalījās arī 21 ārzemju autors no Somijas, Vācijas, Norvēģijas, Bulgārijas, Anglijas, Francijas, Igaunijas, Lietuvas, Slovēnijas un Īrijas. Izstāde un tās dalībnieki dokumentēti filmā.

https://www.youtube.com/watch?v=SOnRzoqFm2o

LTMS organizēja Starptautiskā kultūras konferenci "Neparastās mežģīnes. Jaunrade un starpdisciplinārā sadarbība mākslā un amatniecībā".

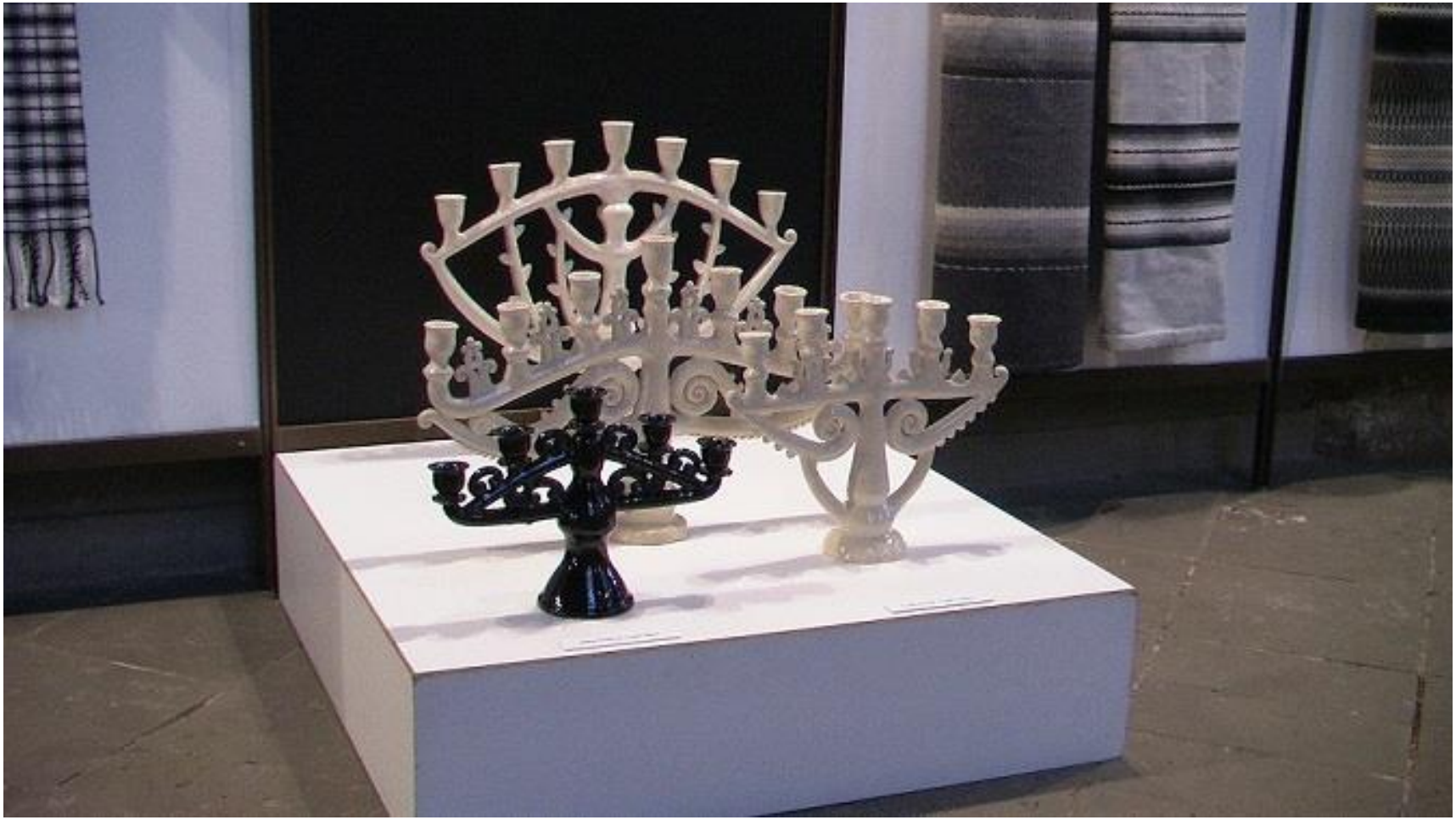

https://www.youtube.com/watch?v=SOnRzoqFm2o

Tika organizēta EFACF Ģenerālās asamblejas sēde Rīgā.

2017. gadā Rīgas Sv. Pētera baznīcā organizēta mākslas un amatniecības izstāde “Radošā dominante. Melnbaltā” (vairāk kā 140 autoru darbi)

2018. gadā no 1. septembra līdz 7.oktobrim Rīgas Sv. Pētera baznīcā organizēta mākslas un amatniecības izstāde “Radošā dominante. Svētki”. (vairāk kā 300 autoru darbi)

https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/138238/radosa-dominante-svetki

2019. gadā Rīgas Sv. Pētera baznīcā organizēta mākslas un amatniecības izstāde “Radošā dominante. Vasaras stihijas” (vairāk kā 200 autoru darbi, vairāk kā 15 000 apmeklētāji)

https://www.facebook.com/watch/?v=2326557490733271

2023.GADA 15.JŪLIJĀ
12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00
PAŠDARINĀTO TĒRPU SKATE
RADOŠAIS
NEMIERS
SPORTA 2 KVARTĀLA
LIELAJĀ ZĀLĒ
Latvijas Nacionālais kultūras centrs
LATVIEŠU TAUTAS MĀKSLAS SAVIENĪBA
VACATIO model management
PALLADIUM
URBA style

3. gads - organizētas pašdarināto tērpu skates "Radošais nemiers"

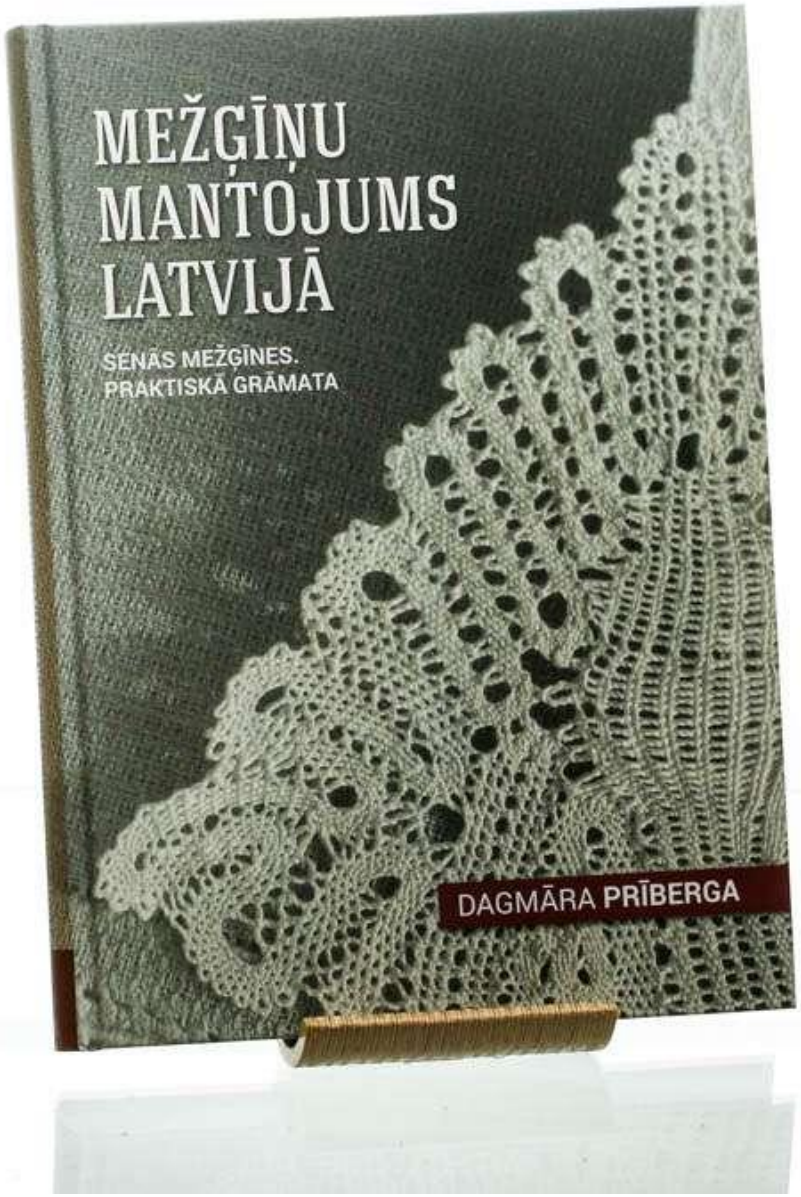

LABĀS PRAKSES PIEMĒRS:

MEŽĢĪŅU MANTOJUMS LATVIJĀ

Senās mežģīnes. Praktiskā grāmata

LTMS ar VKKF, RD, LNKC un privāto ziedotāju atbalstu ir izdevusi grāmatu. Tā sniedz kultūrvēsturisku pārskatu par mežģīņu nozari Latvijā. Tajā aprakstīta mežģīņu prasmju daudzveidība, pievienots metodiskais materiāls un darināšanas tehniskie risinājumi. Grāmata «Mežģīņu mantojums Latvijā» ir autores Dagmāras Prībergas ieguldījums tradicionālo prasmju un zināšanu pārmantojamības nodrošināšanā, īpaši nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas aspektā.

LABĀS PRAKSES PIEMĒRS:

Knipelēšanas prasmes

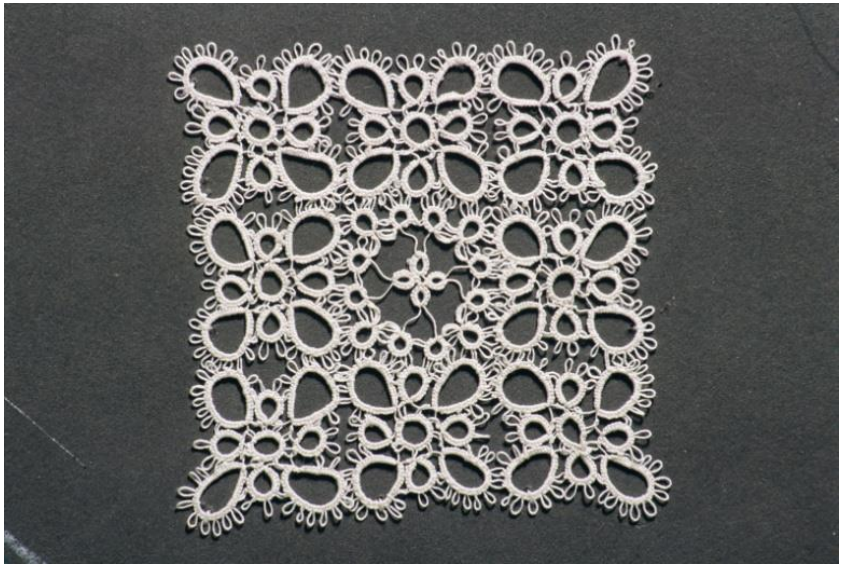
(Iekļautas Latvijas Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā 2018)

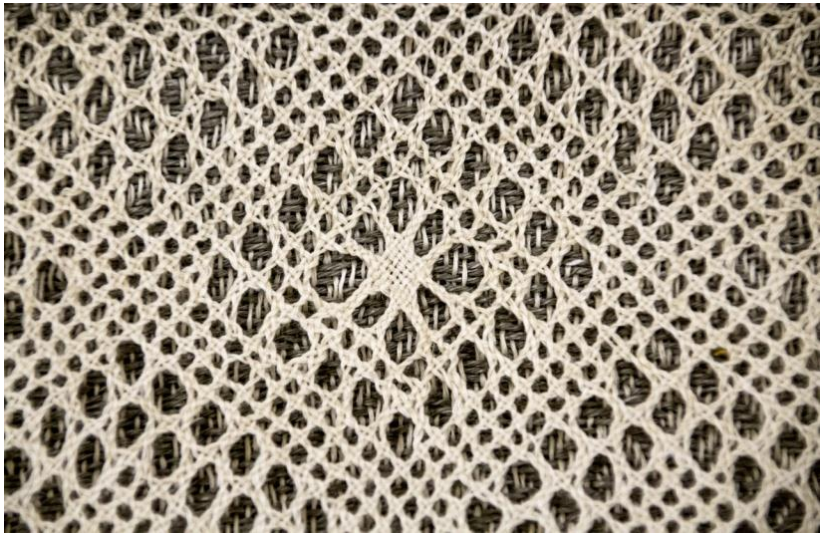

Mežģīnes

Kā lietišķās mākslas izstrādājums mežģīnes bija pazīstamas arī latviešu rokdarbos. Ar tām rotāti gan tērpi, gan sadzīves priekšmeti. Senākais mežģīņu paraugs – bārkšu pinums no 11. gadsimta, ir atrasts izrakumos Priekulē. 18. gadsimtā „Greznības noteikumi" ļāva zemniekiem lietot tikai pašdarinātus materiālus. Tas arī ietekmēja latviešu tradicionālo mežģīņu veidošanos un pielietojumu.

Pašlaik Latvijā atkal sācies mežģīņu darināšanas uzplaukuma posms. Rokdarbnieces mežģīnes veido dažādās tehnikās, bet visvairāk uzmanību velta etnogrāfisko paraugu darināšanai – tautastērpu, dvieļu galu un citu izstrādājumu detaļām.

Turpinājums/attīstība

Lai nodrošinātu Elementa - Knipelēšanas prasmes atpazīstamības veicināšanu (dokumentēšanu un pētniecību) biedrība „Latviešu tautas mākslas savienība” ar Valsts kultūras kapitāla fonda atbalstu izveidos interesentiem pieejamu datu bāzi tīmekļa vietnē **www.krustokrustovij.lv**, kurā ievietota pamatinformācija par Elementa - Knipelēšanas prasmes savdabību, ņemot vērā novadu tradicionālās prasmju īpatnības. 2023

www.krustokrustovij.lv

NEMATERIĀLĀ KULTŪRAS MANTOJUMA ELEMENTS

KNIPELETAS MEŽĢINES LATVIJĀ

Knipelēšana ir viens no tekstilrokdarbu tehnikas veidiem, kādā tiek darinātas mežģīnes.

Pasaules vēstures kopainā senās mežģīnes ir vien maza daļiņa, kas mainās un attīstās, zūd un atkal atjaunojas, raksturojot laiku un vidi, kurā dzīvo cilvēks. Balstoties uz mežģīņu tekstiliju vēsturisko attīstību, mežģīņu izstrādājumus, atbilstoši to darināšanas specifikai/ tehnoloģijai, var iedalīt četrās lielās atlases grupās:

izšūšana — adatiņas mežģīnes (17.-20.gs.), austrumu mežģīnes (20., 21.gs.), lentīšu mežģīnes (20., 21.gs.), Tenerifes mežģīnes (20.gs.) un tilla mežģīnes (18.- 21.gs.);
pīšana — pītas bārkstis, knipelētas mežģīnes (17.-21.gs.);
mezglu siešana — mezglotas (*makramē*), mežģīnes (20., 21.gs.), tīkla mežģīnes (17.-20.gs.),, *kuģīšu" tehnikā darinātas (frivolitē)* mežģīnes (17.gs. un 20., 21.gs.);
valdziņu (cilpu) veidošana — adītas un tamborētas mežģīnes. Katrai grupai ir divas daļas: mežģīņtamborējumu un mežģīņadījumu grupa, un atsevišķi nodalītā īru tamborējumu grupa, kam pieder seno mežģīņu tehnoloģiju īpašais statuss.

Laikā no 1993. gada līdz 2020. gadam veidots empīrisko un teorētisko zināšanu sistemātiskums: izdarītas ekspertu aptaujas, meklēta zinātniskā un speciālā literatūra, zīmējumi, raksti, ikonogrāfijas un gleznieciību materiāli, izmantoti avoti no bibliotēkām, Latvijas Nacionālā vēstures muzeja, Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja, Ārzemju mākslas muzeja, Rundāles pils muzeja, Madonas, Aizkraukles un Cēsu novadpētniecības un mākslas muzeju un ārvalstu muzeju arhīviem un krājumiem, fiksētas mežģīņu paraugu un arhetipu kolekcijas, kā arī pētīti un klasificēti Latvijas Amatniecības kameras un tautas lietišķās mākslas studiju meistaru privātkolekcijās esošie materiāli. (Pamatā pētījuma materiāli ir izmantoti Dagmāras Prībergas, Dr.sc.ing. publikācijās: *Senās mežģīnes Latvijā*, ISBN 978-9984-9863-5-7, izd. Zelta grauds 2007.g., 215.lpp. un *Mežģīņu mantojums Latvijā. Praktiskā grāmata*, ISBN 978-9934-14-959-7, iesp.Jelgavas tipogrāfjā. 2016.g., 304.lpp.

TURPINĀJUMĀ PIEREDZE BRATISLAVĀ, SLOVĀKIJĀ 2023

Atbalsta

VALSTS KULTŪRKAPITĀLA FONDS

LATVIEŠU TAUTAS MĀKSLAS SAVIENĪBA